

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ, ЯКІ ЗАХИЩАЮТЬ ВІТЧИЗНУ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

Система соціального забезпечення осіб, які проходять службу у військових формуваннях, розвивалася в повній відповідності з історичним розвитком людської цивілізації за одними й тими ж закономірностями. Протягом століть формувалося ставлення до збройних формувань і озброєних людей, відносин між ними й державою, як основним замовником їх специфічних послуг. Разом з розвитком суспільних відносин розвивалося і законодавство, яке регулювало питання проходження військової служби і соціального захисту військовослужбовців.

На сучасному етапі реформування Збройних Сил України в умовах трансформації економіки України питання соціального захисту військовослужбовців є надзвичайно актуальним. Це пов'язано зі стрімкими змінами в економіці, у суспільних відносинах, а також у законодавстві, яке регламентує соціальний захист населення і, зокрема військовослужбовців, реформуванням Збройних Сил України, необхідністю наближення їх до європейських стандартів, а також з огляду на ті події, які відбуваються в Україні.

На цей час у Збройних Силах України тривають процеси, пов'язані з оптимізацією чисельності особового складу. В цьому аспекті надзвичайно актуальним є розгляд питань удосконалення як самої системи соціального захисту військовослужбовців, так і нормативно-правової бази, яка забезпечувала б належний соціальний захист військовослужбовців.

Питання щодо соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей, досліджувались у наукових роботах В.І. Алещенка, де він розглядає основні положення законодавства України щодо соціального і правового захисту військовослужбовців. Автор розглядає види діяльності, які заборонені для військовослужбовців Збройних Сил України, їх права і обов'язки, їх пільги, аналізує законодавство про пенсійне забезпечення. М.І. Карпенко висвітлює зміст правової роботи в Збройних Силах України, зокрема щодо забезпечення правового й соціального захисту військовослужбовців і громадян, звільнених із військової служби та членів

їх сімей. У роботах І.І. Марка висвітлюється одне з найактуальніших питань соціальних гарантій військовослужбовців - грошове забезпечення. Автор аналізує його стан, проблемні питання щодо забезпечення всіх належних військовослужбовцям виплат та пропонує шляхи їх вирішення. Питання соціального захисту, як елемент конституційно-правового статусу військовослужбовців розглядаються в працях В.Й. Пашинського.

Соціальний захист військовослужбовців та членів їх сімей є одним із головних напрямків соціальної політики Української держави. У статті 17 Конституції України зазначається, що держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей [1, ст. 17].

Відповідно до статті 40 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» гарантії правового і соціального захисту громадян України, які виконують конституційний обов'язок щодо захисту Вітчизни, забезпечуються відповідно до Законів України «Про Збройні Сили України», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», «Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються із служби у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та членів їхніх сімей» та іншими законами [2].

Згідно зі статтею 3 Конституції України найвищою соціальною цінністю в Україні визнаються людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека, а утвердження та забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1, ст. 3].

Стаття 1 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» зазначає що діяльність (функція) держави, спрямована на встановлення системи правових і соціальних гарантій, що забезпечують реалізацію конституційних прав і свобод, задоволення матеріальних і духовних потреб військовослужбовців відповідно до особливого виду їх службової діяльності, статусу в суспільстві, підтримання соціальної стабільності у військовому середовищі [3].

Військовослужбовці, тобто громадяни України, які перебувають на військовій службі відповідно до закону мають всю повноту конституційних (політичних, соціально-економічних, культурних, релігійних та особистих) прав. Це гарантується Конституцією України і підкреслено у Статуті внутрішньої служби Збройних Сил України. Ніхто

не вправі обмежувати військовослужбовців та членів їх сімей у правах і свободах, визначених законодавством України.

Згідно зі статтями 1-2 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» військовослужбовці користуються усіма правами і свободами людини та громадянина, гарантіями цих прав і свобод, закріпленими в Конституції України та законах України, з урахуванням особливостей, встановлених цим та іншими законами [3].

У зв'язку з особливим характером військової служби, яка пов'язана із захистом Вітчизни, військовослужбовцям надаються визначені законом пільги, гарантії та компенсації.

Пільги для військовослужбовців – це особливі права, переваги та привілеї, які надаються військовослужбовцям на підставі чинного законодавства з метою компенсації певних обмежень їх прав і свобод, пов'язаних із перебуванням на військовій службі та стимулюванням зацікавленості в її проходженні.

До кола осіб, на яких поширюються дії певних пільг, належать, крім самого військовослужбовця, ще й члени сім'ї, які перебувають на його утриманні, батьки та члени сімей військовослужбовців, які загинули, померли, пропали безвісти або стали інвалідами при проходженні військової служби.

Членом сім'ї військовослужбовця вважається особа, яка перебуває із суб'єктом права на пільги у правовідносинах, що визначаються кровними (родинними) зв'язками або шлюбними відносинами, постійним проживанням із військовослужбовцем і веденням спільного господарства. Такі ознаки (вимоги) застосовуються диференційовано при конкретному визначенні членів сім'ї, які мають право на зазначені пільги.

Пільги для військовослужбовців поділяють на такі види: житлові пільги, у галузі охорони здоров'я, освіти, пільги щодо перевезення та поштових послуг, пільги в страхуванні. Пільги розрізняються за категоріями осіб та військовослужбовців, які мають на них право, періодичністю їх надання (одноразові, щомісячні, щорічні) та ступенем персоніфікації (одноособові та сімейні) [4].

Гарантії для військовослужбовців - це зобов'язання, за якими держава бере на себе виконання певних своїх обов'язків і несе за ними повну фінансову і матеріальну відповідальність. Гарантії поділяють на такі види: гарантії грошового та матеріального забезпечення; гарантії нормованого службового часу, відпочинку, відпустки; гарантії отримання освіти; гарантії забезпечення житлом [4].

Компенсації для військовослужбовців - це відшкодування з державного бюджету додаткових витрат. Їх поділяють на такі види: при загибелі; при втраті працездатності [4]. Так сім'ям військовослужбовців, які загинули чи померли в період проходження військової служби, надається допомога в проведенні похорону і компенсуються матеріальні витрати на ритуальні послуги та на спорудження пам'ятників.

У разі загибелі (смерті) військовослужбовця під час виконання ним обов'язків військової служби компенсація надається сім'ї загиблого (померлого), а в разі її відсутності його батькам та утриманцям виплачується одноразова грошова допомога в розмірі десятирічного грошового забезпечення загиблого (померлого) за останньою посадою. У всіх випадках розмір одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) військовослужбовця не повинен бути меншим від 100-кратного розміру прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на час виплати цих сум [3].

Підсумовуючи вищезазначене, можна сказати що пільги, гарантії та компенсації є правовими засобами держави, що забезпечують реалізацію особою своїх прав, передбачених Конституцією та іншими законами України.

Отже, соціальний захист військовослужбовців - це система правових, економічних, соціальних і організаційних заходів держави, яка спрямована на забезпечення реалізації всієї повноти конституційних прав і свобод військовослужбовців, у зв'язку із виконанням ними обов'язків військової служби, що пов'язано з обмеженням деяких загальногромадянських прав, додатковим фізичним і психологічним навантаженням, ризиком для життя і здоров'я.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України.
2. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 № 2232-ХІІ: станом на 03.03.2016 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2232-12>
3. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 № 2011-ХІІ: станом на 01.01.2016 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2011-12>
4. Основи законодавства України: підручник / В.І. Кириленко, А.М. Бережний, В.П. Базов та ін. / За заг. ред. В.І. Кириленка. - Вінниця : Нова книга. - 2002. - 616 с.

Науковий керівник: к.ю.н. доцент
кафедри державно-правових дисциплін Ж.А. Дробот